

Jávor Miklós (Budapest):

Hogyan tovább, elüldözött magyarok?

Azonosságok és különbségek a Magyar Harcosok Bajtársi Közössége és a Magyar Szabadság Mozgalom politikája között

I. A külföldre szakadt magyarok egységkísérlete – avagy a Magyar Szabadság Mozgalom „genezise”

1945 tavaszára a támadó szovjet hadsereg elleni harcok során számos magyar alakulat került az ország nyugati határain kívülre, elsősorban a végnapjait élő Harmadik Birodalom bajor területeire. A nyugati irányú visszavonulás természetesen nem a hadsereg önkéntes döntésén alapult, hanem a Honvédelmi Minisztérium 1945. március 28-ikán kiadott parancsa alapján történt, amely a Kőszeg–Sopron–Szombathely háromszög kiürítésére adott parancsot.

A német területekre szorult magyar alakulatok minden tekintetben tisztában voltak azzal az ekkorra már nyilvánvaló ténnyel, hogy a hitleri Németország bukása már csak hónapok, hetek kérdése, és a háború utáni számonkérés, megtorlás a német hadsereggel gyakorlatilag az összeomlás végső pillanatáig együtt harcoló magyar csapatokra is ki fog terjedni. A magyar hadsereg jól értesült tisztjei továbbá azt is látták, hogy az angolszász–szovjet kényszerkoalíció a háború lezárásának pillanatában hamvába halhat, ezért a magyar hadsereg, valamint a szovjet haderő által megszállt Magyarország egyetlen esélye a nyugati szövetségesekkel való kapcsolat felvétele, és a szövetségen belüli angolszász–szovjet ellentétek magyar érdekek mentén történő kiaknázása.

Ezzel a céllal alakult meg a korábbi főcserkész, majd a Szálasi kormány kitelepítési biztosának, Vitéz Kisbarnaki Farkas Ferencnek¹⁴⁵ vezetésével a nyugatra szorult magyar katonai egységek által létrehozott úgynevezett Kapitulációs Bizottság. A Kapitulációs Bizottság szervezetileg ugyan a Beregfy Károly nyilas hadügyminiszter által irányított Honvédelmi Minisztérium alá tartozott, ám a szervezet létjogosultságát, a nyilas-kormány adminisztrációját ekkorra már teljesen lebénító kaotikus katonai-politikai helyzetet kihasználva sikerült elismertetni.

A szervezet elsődleges feladatát képezte, hogy a nyugati politikai és katonai vezetéssel kapcsolatba kerülő magyar tisztek minden eszközzel törekedjenek annak tudatosítására, hogy Magyarország bár a háború ideje alatt „de jure” hadban állt a nyugati szövetségesek országaival, azonban a magyar hadsereg „de facto” soha nem harcolt e szövetség hadseregei ellen, hiszen erejének egészét a Vörös Hadsereg ellen fordította. A Kapitulációs Bizottság vérmes reményeket fűzött ahhoz, hogy ezt egy békekötés esetén a győztes nyugati szövetségesek méltányolni fogják, és hajlandóak lesznek – adott esetben még az országot megszállás alatt tartó szovjet hadsereggel való konfrontációt is felvállalva – egy Magyarország számára kedvező béketervezetet kidolgozni és foganatosítani. A bizottság tagjai a következő személyek voltak: Vitéz Kisbarnaki Farkas Ferenc (a bizottság vezetője), Hadváry Pál vezérkari őrnagy, Pogány Imre vezérkari ezredes, Tasnádi Kovács Ferenc vezérkari ezredes, Radnóczy Antal vezérkari százados, Spaeth Gyula, Győr polgármestere, dr. Petres Antal orvos.¹⁴⁶

A fent vázolt távlati cél mellett a bizottság azonnali feladta volt, hogy a támadó szovjet hadsereg elől átmenetileg a biztonságot jelentő nyugati joghatóság alá helyezze a Magyar Nemzeti Bank aranykészletét, valamint az egyetemes magyarság számára leginkább tisztelt, legszentebb nemzeti ereklyéket: a Szent Koronát és a Szent Jobbot. A bizottság tagjai mindezekről az amerikai katonai vezetés egyik leginkább antibolsevik szemléletű tábornokával, George C. Patton tábornokkal tárgyaltak.¹⁴⁷

A tárgyalások során azonban a magyar delegációnak hamar szembesülnie kellett azzal, hogy Patton tábornok személye önmagában nem elég tervezeteik foganatosításához, hiszen a kevés számú keményvonalas antikommunista republikánus katonai és politikai vezető ellenében a döntő szó a Szovjetunióval nyíltan konfrontálódni nem kívánó demokrata kormányé, mely finoman szólva sem állt az „utolsó csatlósként” megbélyegzett Magyarország pártján. Ily módon a tárgyalások a szovjetek által megszállt Magyarország szempontjából lényegében felmutatható eredmények nélkül zárultak le, egy részeredményt azonban mindenképpen ki kell hangsúlyozni: A Vitéz Kisbarnaki Farkas Ferenc által vezetett Kapitulációs Bizottságot végső soron a nyugatra kényszerült magyarok első egységes érdekképviseleti szervezeteként tarthatjuk számon, amely lendületet

---

¹⁴⁵ Vitéz kisbarnaki Farkas Ferenc: A Magyar Királyi Honvédség vezérezredese, főcserkész, a nyilas hatalomátvétel után kitelepítése kormánybiztos.

¹⁴⁶ Farkas Ferenc: Tatárhágó visszanéz. Buenos Aires, 1952.

¹⁴⁷ Farkas Ferenc: im. 14.-15.

adott a későbbi, hálózatszerűen szétterülő és az elüldözöttek¹⁴⁸ ügyét képviselő további szervezetek megalakításának és kiépítésének.

Ilyen körülmények között alakult meg 1946. május 17-ikén a bajorországi Mühltalban az egykori Kapitulációs Bizottság vezetőinek egységes akarata szerint és a szinte minden fontos nyugatra szorult katonai, politikai és egyházi vezető támogatása mellett, a Vitéz Kisbarnaki Farkas Ferenc elnöklete alatt működő Magyar Szabadság Mozgalom.¹⁴⁹

A Magyar Szabadság Mozgalom elsődleges célja volt, hogy mind kulturális és identitásbeli, mind pedig politikai dimenzióiban – „*az örökéletű magyar eszmét és nemzeti gondolatot szolgálva*” – egységesen összefogja és képviselje a nyugati magyarságot.¹⁵⁰ A mozgalom megalapítása pillanatától kezdve az elüldözöttek széles körű támogatását élvezte, hiszen a nyugatra kényszerült magyarság döntő többségének társadalmi–politikai látásmódját a Horthy-rendszer által reprezentált eszmeiség határozta meg, amelynek az MSZM lényegét tekintve megfelelt. Továbbá az egységes érdekképviselet mellett égető szükség volt egy olyan szervezetre, amely a Magyarország kettős megszállása (német-szovjet) során keletkező közjogi ürt képes kitölteni, és a megszállás előtti, szuverén magyar politika átörökítőjeként működni. A szervezet népszerűségét jelzi, hogy megalakulása után fél évvel már 64.000 tagot számlált.¹⁵¹

II. Viták és szakadás: A Magyar Harcosok Bajtársi Közösségének (MHBK) megalakításának gondolata

Mint arról már a korábbiakban szó volt, az MSZM a nyugati magyarságot egységesen kívánta képviselni, ám ez a magasztos cél a szervezet gyakorlati működésének tekintetében számos komoly problémát vetett fel. A rendkívül ütemben növekedő MSZM-ben a fő törésvonal elsősorban a szervezet vezetését adó „katonai szárny” és a meglehetősen heterogén összetételű civil tagok között húzódott. Farkas Ferenc már a kezdetekben is világosan látta, hogy a szervezet zavartalan működési mechanizmusának érdekében minél előbb orvosolni kell a bénító sokszínűséget. Konkrétumait tekintve arról volt szó, hogy hiába ért egyet a mozgalom célkitűzéseivel és eszmeiségével annak szinte minden tagja, ha a magukat elsősorban hadászati szakvonalon kijelölő katonák képtelenek a civil tagokat érintő politikai, kulturális és egyházi ügyekkel érdemben foglalkozni.

Ennek megoldására 1947-ben Farkas Ferenc egyik legkedveltebb és legtehetségesebb belső munkatársát, reszneki Zákó András vezérőrnagyot¹⁵² bízta meg egy katonai szárny létrehozásával. A szerveződő katonai szárny azonban hosszútávon az ellentétek mérséklése helyett inkább gerjesztette és kiélezte a

---

¹⁴⁸ Munkámban készakarva nem használom az emigráns kifejezést, hiszen az emigráció egy önkéntes döntéssel alapuló kivándorlást feltételez. Úgy gondolom, a történetek tudatában ez a definíció a tárgyalt szervezetek szempontjából félrevezető és pontatlan lehet.

¹⁴⁹ Farkas Ferenc: Az altöttingi országgyűlés története. Mikes Kelemen Kiadó, München, 1969. 17.-18.

¹⁵⁰ Farkas Ferenc: Az altöttingi országgyűlés. története. Mikes Kelemen Kiadó, München, 1969. 18.

¹⁵¹ Radnóczi Antal: A magyar katonai emigráció története. 1945-1990. Hadtörténeti Közlemények, 111. évf. 1998. 3. sz. 721.o.

¹⁵² Zákó András: vezérőrnagy, a Magyar Királyi Honvédség kémelhárító osztályának (vkf.2) utolsó vezetője.

mozgalmon belüli ellentéteket. Zákó szerint ugyanis a szervezetten belüli minden más szempontot, úgynevezett „vonalat” azonnali hatállyal alá kell rendelni egy (jól átvilágított) magyar katonából álló, ütőképes hadsereg ügyének, mivel a harmadik világháború, vagy egy, a térséget, és annak társadalmi politikai berendezkedését is érintő helyi konfliktus bármelyik pillanatban kitörhet. Ilyen esetben az antibolsevizmus talaján álló, hatékony intervenció magyar egységeknek kell magukhoz ragadni a kezdeményezést, és (adott esetben a nyugati hatalmak aktív támogatásával) elűzni az illegitimnek tekintett kommunista vezetést, valamint a szocialista politikai–társadalmi berendezkedés megszüntetésével helyreállítani a jogfolytonosságot.¹⁵³

II./2 A különböző magyar hírszerző ügynökségek szerepe az MHBK megalakításában.

1945 és 1948 között Ausztria és Bajorország különböző szövetséges megszállási övezeteiben és az adott szövetséges (angol, francia, amerikai) hatalom fennhatósága alatt tevékenykedő főképpen volt katonatisztekkel álló magyar hírszerző ügynökségeknek volt a legfontosabb szerepük az MHBK megalapításában. Ez természetesnek tekinthető, hiszen a nyugati szövetségesek beleegyezése/támogatása nélkül bármilyen külföldi magyar szervezkedés halálra ítélt ötlet lett volna.

Ezen hírszerző ügynökségek tagjai döntő többségében támogatták egy egységes katonai szervezet létrehozását, és annak kitűzött céljaival is java részt egyetértettek. A szerveződő stádiumban lévő MHBK-nál a probléma gyökerét az jelentette, hogy a tervszerű egyeztetések és együttműködés helyett mindegyik magyar hírszerző csoport vezetője annak a szövetséges hatalomnak a támogatásával akarta létrehozni az egységes katonai szervezetet, amelynek szolgálatában állott. Ez azért is jelentett hatalmas problémát, mert gyakorta az adott hírszerző ügynökség vezetősége sem volt teljes mértékben tisztában azzal, hogy valójában mi is az általa szolgált szövetséges hatalom tényleges álláspontja az MHBK-val kapcsolatban, és annak életre hívásánál számíthat-e érdemi segítségre.

II./2.1 Az „amerikai orientáció”: Az amerikai fennhatóság alatt álló magyar hírszerző csoportok szerepe az MHBK megalapításában

A külföldre szakadt magyarok a legnagyobb reményeket egy egységes és hatékony katonai szervezet létrehozásával kapcsolatban természetesen a legerősebb, és leginkább antibolseviknak tűnő nyugati szövetségessel, az Amerikai Egyesült Államokkal szemben táplálták. Az USA titkosszolgálat, a CIC már 1946 folyamán felállította Ausztria amerikai megszállási övezeteiben a saját magyar hírügynökségeit.

Az első legfontosabb ilyen ügynökség Bécsben és környékén fejtette ki tevékenységét, Dósa Attila, egykori magyar páncélos hadnagy vezetésével. A jelentések szerint a csoportot a CIC egy magyar származású ügynökén, bizonyos Thomas Szentgyörgyin keresztül pénzelték és felügyelték. A csoport fő feladata

---

¹⁵³ ABTL. 3.2.5 0-8 -012 „Tirol” 18.

volt, hogy ügynökeink keresztül jelentéseket tegyen az osztrák-magyar határon történő szovjet csapatmozgásokról.¹⁵⁴

A Kollényi György volt vezérkari ezredes vezetése alatt álló és szintén a CIC kelet-európai csoportjának alárendelt hírszerző csoport a Dósa-féle csoportnál jóval nagyobb jelentőséggel bírt. A szervezet elsősorban Salzburgban és környékén fejtette ki tevékenységét, és kapcsolatait tekintve súlytalanak tekinthető Dósával ellentétben Kollényi teljes mértékben tisztában volt azzal, hogy Truman-féle demokrata vezetés a New Yorkban székelő Magyar Nemzeti Bizottmány¹⁵⁵ tekinti a nyugati magyarság egységes érdekképviselői szervének, így az amerikai külpolitikai vezetés megengedő esetben is csupán semleges magatartást tanúsíthat az MHBK megszervezése kapcsán. A Truman-kabinet Közép- és Kelet Európát érintő külpolitikai vonalvezetését ebben az időszakban Clark Clifford, Truman elnök személyes külügyi tanácsadója, és Frederick Russel Dolbeare, az USA külügyi szolgálatának Kelet Európa szakértője irányították, akik egyértelműen az általuk pénzelt és irányított Magyar Nemzeti Bizottmány pártján álltak. Ebből következően nem állt érdekükben egy olyan magyar szervezet felállítása, amely felett az USA nem gyakorol teljes kontrollt, és annak egészen a fegyveres szervezkedésig terjedő, radikálisan antibolsevik politikai attitűdje szembe megy a demokrata külügy konfrontációt kerülő politikájával.¹⁵⁶

Összefoglalásként elmondható, hogy az MHBK szervezési fázisában és annak születésénél az Amerikai Egyesült Államok kormánya az érdektelenségig terjedő semlegesség álláspontjára helyezkedett, és a CIC, valamint a demokrata kabinet az események alakításában lényegét tekintve nem vett részt, de akadályt sem gördített a szervezet létrehozása elé.

II./2.2 Az „angol orientáció”: Az angol fennhatóság alatt álló magyar hírszerző csoportok szerepe az MHBK megalapításában

Rendkívül kevés és ellentmondásos információ áll rendelkezésünkre, ha az úgynevezett „angol vonal” szerepét vizsgáljuk az MHBK megalakításában. A probléma felvetése során általános igazságként leszögezhető, hogy a külföldre szakadt magas rangú magyar tisztek kapcsolatai a brit megszállási övezetekben működő angol titkosszolgálatokkal alapvetően jóként értékelhetőek. A fő különbség azonban az USA titkosszolgálatához fűződő viszonyrendszerhez képest abban állt, hogy míg a CIC és a Truman-kabinet álláspontja azonos volt az MHBK megalakításának kérdésében, addig a brit munkáspárti Attlee kormány és az Intelligence Service (a brit titkosszolgálat elnevezése) között halvány jelei sem voltak a kérdést illető egységes álláspontnak.¹⁵⁷

Az Intelligence Service irányítása alatt álló, angol orientációjú magyar hírszerző ügynökségek a CIC alá tartozó ügynökségeknél jóval sűrűbb és kiterjedtebb hálózatokban működtek. Jó példa erre a Radnóczy Antal egykori vezérkari százados vezetése alatt álló hírszerző csoport, amely a rendkívül nagy területe-

---

¹⁵⁴ ABTL. 3.2.5 0-8 -012 „Tirol” 5.-6.

¹⁵⁵ Magyar Nemzeti Bizottmány: Öndefiniálása szerint „a magyar demokratikus emigráció hivatalos szerve”. 1946.-ban alakult, első elnöke Varga Béla volt házelnök. Központja New York volt.

¹⁵⁶ ABTL. 3.2.5 0-8 -012 „Tirol” 22.

¹⁵⁷ ABTL. 3.2.5 0-8 -012 „Tirol” 24.

ket felölelve (München és térsége, Frankfurt és térsége) végezte hírszerző tevékenységét az Intelligence Service számára.¹⁵⁸

A másik fontos hírszerző csoportot, mely szintén az Intelligence Service irányítása alatt működött Kapitánffy Albin, egykori vezérkari őrnagy vezette. E csoport azért is bír kiemelt jelentőséggel az MHBK szerveződő fázisának vizsgálatát tekintve, mert a szétszórt és egyes esetekben az elszigetelődésre egyenesen törekvő hírszerző csoportok közül Kapitánffy csoportja volt az első, amely már 1947 folyamán jelezte vitéz Kisbarnaki Farkas Ferencnek, az MSZM vezetőjének, hogy kész megtenni a megfelelő lépéseket a hírszerző ügynökségek egyesülésének ügyében és azokat az MHBK szolgálatába állítani.¹⁵⁹ Ebben volt Kapitánffy segítségére a Villachi hadifogolytábor korábbi lakója, a mind a külhoni magyar tisztek, mind pedig a megszálló angol hatóságok körében kiemelten jó kapcsolati tőkét magáénak tudó Korponay Miklós, volt vezérkari százados. Korponay jó kapcsolatai többek között annak tudhatóak be, hogy a második világháború végén ő volt (Zákó András mellett) a magyarországi szovjet megszállás ellen titokban szerveződő csoport, a Kopjások vezetője, amely – nem utolsósorban a hozzá kapcsolódó számos legenda révén – komoly elismertségre tett szert a nyugati, antibolsevik katonatisztek körében.¹⁶⁰

A kommunista titkosszolgálat jelentései szerint Korponay 1950-ben úgy fogalmazott, hogy „Ő volt a bába az MHBK születésénél”.¹⁶¹ Ez többé-kevésbé igaznak mondható, hiszen Korponay volt az, aki személyesen kereste fel Farkas Ferencet, hogy a kettőjük angol kapcsolati tőkéjét felhasználva kérjenek segítséget az MHBK megalakításában. (Korponay Miklós az Intelligence Service alkalmazásában állt, míg Vitéz Kisbarnaki Farkas Ferenc főcserkész múltja révén baráti viszonyt ápolt Baden Powel főcserkesszel, aki egyben az Intelligence Service magas rangú tisztje is volt).¹⁶²

Mindezek tükrében tehát elmondható, hogy az angol titkosszolgálathoz fűződő viszony alapján jogosnak tekinthetőek az „angol vonal” irányába táplált remények. Korábban már történt utalás a brit kormány és az Intelligence Service közötti ellentétekre. Nagy-Britannia élén ugyanis 1945-től a munkáspárti (Labour Party) Attlee-kormány állt, amely baloldali politikai látásmódja alapján már az MSZM-re is mint fasisztoid alapokon álló, gyanús militáns szervezetre tekintett, így annak megalakulását sem támogatta. Ezzel szemben a külhoni magyarság szervezetei közül a Nagy-Britanniában működő szociáldemokrata Baán–Szélig-féle baloldali szervezetet ismerte el a külföldi magyarok hivatalos szerveként.¹⁶³

Mindezek tükrében érthető, hogy érdemben az angol reláció sem váltotta be a hozzá fűzött reményeket, bár az amerikai semlegességi politikán annyiban túlmutatott, hogy az Intelligence Service az illetékes megszálló angol hatóságoknál aktívan közbenjárt az MHBK angol részről történő elismerésének ügyében. Felhasználható kormányzati támogatás azonban Nagy-Britanniából sem érkezett...

---

¹⁵⁸ ABTL. 3.2.5 0-8 -012 „Tirol” 23.

¹⁵⁹ ABTL. 3.2.5 0-8 -012 „Tirol” 25.

¹⁶⁰ ABTL. 3.2.5 0-8 -012 „Tirol” 24.

¹⁶¹ ABTL. 3.2.5 0-8 -012 „Tirol” 28.

¹⁶² ABTL. 3.2.5 0-8 -012 „Tirol” 17.-18.

¹⁶³ ABTL. 3.2.5 0-8 -012 „Tirol” 23.

II.2./3. A megoldás: A francia irányítás alatt álló egységes hírszerző csoport létrejötte

Mivel mind az amerikai, mind pedig a brit „gyámkodás” koncepciója lényegében csődöt mondott, ezért utolsó reményként ahhoz a nyugati szövetséghez kellett fordulni, amelytől talán a legkevésbé remélt volna bárki is támogatást: Franciaországhoz. 1948 decemberében az Innsbrucki Landhausban Reszneki Zákó András és Korponay Miklós tárgyaltak a francia titkosszolgálatok, a „2 EME Bureau” (vagy „Deuxieme Bureau”, katonai hírszerzés) és a „Exterieur et Contre Espionnage” (SDCE- offenzív hírszerzés és elhárítás) magas rangú tisztviselőivel, akik biztosították őket arról, hogy a francia kormány beleegyezésével hajlandóak támogatni az MHBK létrehozásának ügyét.¹⁶⁴ Természetesen a „Qui Prodest?” – „Kinek az érdeke?” elv rendkívül jelentős szereppel bírt a francia döntésben, hiszen nyilvánvalóan jól körülhatárolható politikai érdekek és nem pedig a magyar nép és a megszállt Magyarország iránt érzett őszinte aggodalom képezte a döntés mögött húzódó elsődleges motivációt.

Mindezek értelmében a francia érdekeket szolgáló feltételrendszer deklarálása sem maradt el. A titkosszolgálatok tisztjei a tárgyalások során a következő feltételeket szabták a magyar delegációnak:

1. Az MHBK felállítása után bár (formálisan) önálló szervezetként működhet, de ügynökei révén jelentési kötelezettsége lesz a francia titkosszolgálatok felé, a referensek a tárgyalások során kötelesek beszámolni az MHBK aktuális tevékenységéről, és a francia kormány ez alapján határozza meg az anyagi támogatás mértékét is. Cserében a francia fél nem zárkózik el egy ütőképes magyar hadsereg megszervezésének anyagi támogatásától sem.¹⁶⁵
2. Az MHBK megalakulás során nem léphet fúzióra más magyar szervezetekkel, valamint nem tarthat fent kapcsolatot olyan egyéb szervezetekkel sem, amelyek felett a francia titkosszolgálat nem gyakorol kontrollt. (A tilalom elsősorban és hangsúlyosan a Magyar Nemzeti Bizottmányra vonatkozott).¹⁶⁶
3. Az MHBK központi hírszerző csoportjának vezetője Kovács Attila, a francia titkosszolgálat ügynöke lesz.
4. Az MHBK tagjai kötelesek franciabarát magatartást tanúsítani, valamint azonosulni a francia külpolitikai érdekekkel.¹⁶⁷
5. Egy esetleges harmadik világháború vagy a közép–kelet–európai térséget érintő fegyveres konfliktus esetén a francia kormány kész anyagi és fegyveres segítséget nyújtani a megszervezett magyar intervenció hadseregnek, valamint hatalomra juttatni a külföldre üldözött legitim magyar politikai–katonai vezetést. A kommunista társadalmi–politikai berendezkedés megszűnte után az MHBK és az MSZM (amelyek tagjai közül az új magyar kormány kerül majd ki) köteles franciabarát külpolitikát folytatni.¹⁶⁸

---

¹⁶⁴ ABTL. 3.2.5 0-8 -012 „Tirol”26.-27.

¹⁶⁵ ABTL. 3.2.5 0-8 -012 „Tirol” 26.-35

¹⁶⁶ ABTL. 3.2.5 0-8 -012 „Tirol” 26.-35

¹⁶⁷ ABTL. 3.2.5 0-8 -012 „Tirol”26.-35

¹⁶⁸ ABTL. 3.2.5 0-8 -012 „Tirol” 26.-35.

Összefoglalva a francia támogatás oka a fenti feltételrendszer tükrében abban keresendő, hogy a második világháború után a francia kormányt komolyan és joggal aggasztotta korábbi nagyhatalmi státuszának, valamint meghatározó kontinentális befolyásának elvesztése, és hosszú távon egy kelet-európai ellenpólust akart létrehozni a Nyugat-Európát maga alá gyűrű amerikai befolyással és monopolitokéval szemben.

Ilyen előzmények után és körülmények között alakult meg végre a Magyar Harcosok Bajtársi Közössége Vitéz Reszneki Zákó András vezetésével 1949. január 1-jén. A szervezet Tájékoztató Körlevéllel ünnepelte megalakulását, melynek nyitó gondolata a legendás magyar hadvezér, Zrínyi Miklós soraival kezdődött: *„Adassék tisztelet a katonaeszménynek! Megdicsőült hősök szelleme hasson át és a magyarok istene segítsen minket!”* Majd így folytatódott a körlevél: *„A hontalanságban, elismert politikai vezetés híján, kénytelenek voltunk a kiáltványban azt is leszögezni, hogy az adott helyzetben minden jog egyedüli forrásának csakis a hazánk felszabadítása érdekében végzett munkát ismerhetjük el.”*¹⁶⁹

Az alapító okmányból jól kiviláglik, hogy a frissen megalakult MHBK az MSZM-mel ellentétben nem tekintette magát semmifajta politikai rendszer örökösének, és egyetlen célja Magyarország felszabadítása volt. Megalakulása után a szervezet mind a taglétszám, mind pedig térbeli kiterjedésben robbanásszerű növekedésnek indult: 1949 végére már 4 földrész 22 országában mintegy 10.000 tagot számlált, valamint saját, a Hadak Útján címre keresztelt hetenként megjelenő újságot is kiadott.¹⁷⁰

A szervezet jelentőségét mutatja, hogy 1950-től a kommunista titkosszolgálat megpróbált beépülni az MHBK-ba, 1952. május 28-ikán pedig az ÁVH határon túli főosztálya külön objektumdossziét állított fel, „MHBK” cím alatt, melyek egy „Dunai” fedőnevű ügynök jelentéseit tartalmazzák. Az objektumdossziét olyan prominens ÁVH-s tisztek láttamozták, mint Décsi Gyula főhadnagy, és Farkas Vladimir alezredes.

Magyarországon, 1948-1950 között egy nagyszabású persorozatot indítottak az államvédelmi szervek az MHBK-val kapcsolatban állókkal szemben. 16 személyt a szovjet katonai törvényszék, 54-et a magyar bírósági szervek ítétek el. 7 halálos ítélet született, amelyeket végre is hajtottak¹⁷¹

III. Magyar Harcosok Bajtársi Közösségének működése a megalakulástól az 1956-os forradalom letiprásáig

III./1. Botrány: Kovács Attila megölése

A szervezet megalakulása után nem sokkal, még az 1949-es év elején Kovács Attila nekilátott a francia-orientált MHBK-s hírszerző csoportok megszervezésének, melyeknek a székhelye (nagy titoktartás mellett) Bécsben volt. E csoportok a szintén francia szolgálatban álló, korábbi lett MHBK tagok,

---

¹⁶⁹ Radnóczy A.: im. 735.

¹⁷⁰ Radnóczy A.: im. 736.

¹⁷¹ Zsitányi Ildikó: Egy titkos háború természete. A Magyar Harcosok Bajtársi Közösség ellen lefolytatott internálási és büntetőeljárásai gyakorlat. Hadtörténelmi Közlemények 115. évf., (2002) 4. szám, 1086-1102.

Koroknay Imre és Iványi László közvetlen vezetése alatt állottak, és fő feladatukat egy olyan ügynökhálózat kiépítése képezte, amely eredményesen képes beszámolni a burgenlandi szovjet csapatmozgásokról, valamint az úgynevezett „Kőszegi Kapun” átkelve sikeres magyarországi hírszerző tevékenységet is folytat. (Főképpen arra vonatkozóan, hogy hol vannak a megszálló szovjet hadsereg fegyverraktárai, valamint annak felderítése, hogy telepített-e a szovjet hadsereg titkos rakétafegyvereket az ország területére.) Emellett a kitűzött célok között szerepelt az is, hogy a jól megszervezett hírszerző központ felvegye a kapcsolatot a Nagy Britanniában működő Bán–Szélig-féle szociáldemokrata emigráció hírszerző csoportjaival, és így további felhasználható információkra tegyen szert a magyarországi viszonyokat illetően. Mindezzel természetesen a francia titkosszolgálatok szovjetellenes hírszerző tevékenységét is segítették volna.¹⁷²

A hírszerző csoport körüli rendkívül súlyos problémák azonban már a kezdeti stádiumban megmutatkoztak, hiszen nagyon nehézkesen ment végbe az ügynökhálózat kiépítése, a beszervezett ügynökök gyakorta alapvető ismeretekkel sem rendelkeztek a konspirációs szabályok és elvek, a rádió és adó-vevők használata és telepítése, a fényképezőgép használata, a titkosírások, a kódfejtés, az ejtőernyős bevetés és az önvédelmi harc területein.¹⁷³

Ezért az MHBK berkein belül nagyon korán megkérdőjelezték Kovács Attila alkalmasságát, és sokan (köztük Reszneki Zákó András is) csupán egy, a franciák által zsinóron rángatott bábuként értékelték tevékenységét, aki akadályozza az MHBK munkáját és célkitűzéseit, ezért eltávolítása/lefokozása gondolati szinten sokakban nagyon hamar megfogalmazódott.¹⁷⁴

Kovács Attilát végül rendkívül zavaros és a mai napig tisztázatlan körülmények között 1950 januárjában saját ügynökei lötték le, új fejezetet nyitva ezzel az MHBK történetében.

1950 januárjában az egyik hírszerző csoport két ügynöke, bizonyos Bodnár Miklós és Haász Károly keresték fel bécsi lakásán Kovácsot, hogy tevékenységükről referáljanak neki. Referálás helyett azonban pisztolyt ragadtak, és több lövést leadva távoztak Kovács lakásából. Kovács Attila csak napokkal később, a kórházban halt bele sérüléseibe.¹⁷⁵

Mivel erről az ügyről semmi más forrás nem áll rendelkezésünkre, ezért csak néhány hipotézist, teóriát tudunk felállítani:

1. A kommunista titkosszolgálat jelentéseiből semmi olyat nem tudunk leszűrni, hogy bármi közük is lett volna a gyilkossághoz, hiszen a „Dunai” fedőnevű ügynök titkos jelentéseiben maga is csak találgat. Az ügynök jelentései szerint elképzelhető, hogy maga Reszneki Zákó András adott parancsot Kovács likvidálására a fentebb említett okok miatt. (Alkalmatlanság, a munka akadályozása).
2. A francia titkosszolgálat végzett Kováccsal, mivel felismerte, hogy alkalmatlansága, szakmai inkompetenciája vezetői pozíciójával párosulva hatalmas kockázatot jelent a szovjetek ellen irányuló francia hírszerzésre, hiszen a profi titkosszolgálati alkalmazottak bármikor kicsalhatnak tőle veszélyes információkat, akár francia államtitkot is.

---

¹⁷² ABTL. 3.2.5 0-8 -012 „Tirol” 31.-34., 47. -51.

¹⁷³ ABTL. 3.2.5 0-8 -012 „Tirol” 31.

¹⁷⁴ ABTL. 3.2.5 0-8 -012 „Tirol” 72.

¹⁷⁵ ABTL. 3.2.5 0-8 -012 „Tirol” 72.

3. A szovjet titkosszolgálat ötlette meg Kovácsot, mert felfedezték a bécsi hírszerző központot. Erről természetesen a magyarországi kommunista titkosszolgálatot nem tájékoztatták. Ha így is történt, olyan titkos szovjet akcióról van szó, ami mind a mai napig ismeretlen.

A gyilkosság körülményeivel kapcsolatban annyi bizonyos, hogy Bodnárt és Kovácsot a hatóságok elfogták, és francia fennhatóság alatt álló innsbrucki Konrad kaszárnnyában volt a kihallgatásuk. Gyilkosság vádjával életfogytig tartó börtönbüntetésre ítélték őket, de további sorsuk, valamint a büntetés letöltésének helye mindeztidáig ismeretlen.¹⁷⁶

III./2. Új alapok: Az MHBK Kovács Attila halála után

Kovács Attila meggyilkolása után merőben új alapokra helyezték az MHBK hírszerző szolgálatát és az egész szervezet működési mechanizmusát, s az MHBK innentől kezdve vegytisztán Vitéz Reszneki Zákó András irányítása alatt működött. Az 1950. július 15-ikén, Münchenben megrendezésre kerülő vezetőségi értekezlet egységes szabályrendszert fektetett le az MHBK működését illetően és ezzel egy olyan szervezet jött létre, mely összefogó jelleggel volt képes képviselni azoknak a nyugatra üldözött katonáknak az ügyét, akik a bolsevizmussal való szembeszegülésük miatt voltak kénytelenek az anyaországot elhagyni.¹⁷⁷

A vezető értekezleten lefektetett működési szabályzat pontjai a következők voltak:

1. Az MHBK tiroli központú hírszerző központját továbbra is a francia titkosszolgálat támogatja és finanszírozza, de az annak munkájában részt vállaló személyek a titkosszolgálati tevékenységet saját felelősségre végzik.
2. A Magyar Harcosok Bajtári Közössége nem tartja magát a Magyar Királyi Honvédség jogutódjának.
3. Az MHBK szervezetileg három fő egységre különül el: 1. Rejtjelfeltörő osztály: A Magyarországról érkező híreket dolgozza fel; 2. Különleges szolgálat: Összeírja és nyilvántartja az anyaországból menekült katonákat, ezzel párhuzamosan kiszűri az esetleges kémeket, kettős ügynököket; 3. Alszervezet: az MHBK munkájába bekapcsolódó civileknek és nőknek biztosít feladatot az adminisztrációban és az egészségügyi ellátásban.¹⁷⁸

Az alapszabályok lefektetése után jól megfigyelhető az MHBK más szervezetektől való elhidegülési és elszigetelődési folyamata. Ennek okai rendkívül sokrétűek, ám elsősorban abban keresendőek, hogy mint azt már a megalakulás napján kiadott Tájékoztató Levélben láthattuk, az MHBK a katonai felszabadítás tervén kívül semmifajta politika állásfoglalást nem tett. Az apolitikus tendencia az 1950-es vezetői értekezlet után csak tovább erősödött, és MHBK korábbi „anyaszervezetétől” az MSZM-től is fokozatosan elhidegült, hiszen Zákó nem azonosult és nem támogatta többé Farkas Ferencék hosszútávra szóló, a katonák által titokban megvetett politikai céljait és folytonos politizálását.

Az izoláció folyamatának vizsgálata során nem mehetünk el szó nélkül egy rendkívül fontos jelenség mellett, ami nagyban hozzájárult és katalizálta az

---

¹⁷⁶ ABTL. 3.2.5 0-8 -012 „Tirol” 72.-80.

¹⁷⁸ Radnóczy A.: A magyar katonai emigráció... i. m. 736.-737.

MHBK elszigetelődését: még az antibolsevizmus talaján álló szervezetek körében is dívott az MHBK fasisztává bélyegzése, a nyilasok szervezeten belüli felülreprezentáltságának kihangsúlyozása. Ezzel kapcsolatban kétségtelen tényként kell leszögeznünk, hogy valóban számos olyan személy is csatlakozott az MHBK kötelékéhez, akiknél valamiféle nyilas múlt felkutatható, azonban ennek ténye semmiképpen nem elégséges ahhoz, hogy a szervezetet fasisztává/nyilassá lehessen nyilvánítani. A tényleges, elvhű nyilasok ugyanis általában a grazi központú, Henney Árpád által vezetett, az MHBK-nál jóval szervezetlenebb nyilas szervezetekbe léptek be.¹⁷⁹

Az MHBK vezetőségének és tagságának mellesleg több okból is aggályos volt bármilyen szinten is együttműködni a „nyilas emigrációval”, valamint tagjaik közé nyíltan „nyilas” nézeteket valló személyeket felvenni, hiszen ezzel hatalmas fegyvert adtak volna a konkurens szervezetek kezébe, másrésről pedig a szalonképtelen nyilas személyek felvételével a szövetségesek eszmei és anyagi támogatását is kockára tették volna.

Mindezek tükrében a nyilas emigrációhoz fűződő viszonyról általánosságban elmondható, hogy az MHBK vezetősége konkurenciaként tekintett a különböző nyilas szervezetekre, és ha azok valamelyike veszélyeztette az MHBK munkáját, kérlelhetetlenül fel is lépett ellene. A jelentésekből jól kitűnik, hogy a nyilas emigráció egyik központi alakját, Gömbös Ernőt, Zákó András maga kereste fel, és fenyegette meg, amikor az a rumi magyar őrszázadban (melynek Gömbös parancsnoka volt) MHBK-ellenes propagandát fejtett ki.¹⁸⁰ A nyilasok további, ellenséges magatartására jó példa, hogy Alföldi Géza a „Hídverők” című nyilas orientáltságú lap szerkesztője számos cikkében és értekezésében bírálta az MHBK ügynökhálózatát, mondván, hogy az olyan veszélyes kettős ügynöki rendszer kialakuláshoz vezethet, amely kommunista ügynököket szivárogtat be a nyugati magyarság soraiba.¹⁸¹

A szervezetet általánosságban jellemző apolitikus katonai attitűd azonban senkit nem szabad, hogy megtévesszen, hiszen az MHBK megalakulása pillanatától kezdve lankadatlanul szervezkedett és dolgozott kitzűzött céljának megvalósításán, a rendszeres ügynöki és katonai kiképzések mellett 1953-1954 folyamán fiatal katonatisztek két csoportját is a spanyol idegenlégióban képeztették ki. Emellett egyre kiterjedtebb ügynökhálózatot is működtetett, számos, az MHBK-nak dolgozó hírszerző csoport működött az anyaország katonai-stratégiai szempontból kulcsfontosságúnak nyilvánított térségeiben, elsősorban a szovjet ellenőrzés alatt álló magyarországi nehézipari központokban (Csepel, Miskolc, Diósgyőr), valamint Örkény és Inota területén, ahol az ügynöki jelentések alapján nagy hatótávolságú titkos szovjet rakétaállásokat feltételeztek.¹⁸²

Az 1956-os forradalom döntő jelentőséggel bírt a szervezet történetében, hiszen a magyar forradalom és szabadságharc volt azon esemény, amely nyilvánvalóvá tette az MHBK tevékenységét gyakorta alábecsülő egyéb külhoni magyar szervezetek számára, hogy az összes elüldözöttet tömörítő szervezet közül kizárólag – tényleges katonai potenciálja révén – az MHBK képvisel olyan erőt, amely képes érdemben is érvényt szerezni törekvéseinek. A szabadságharc során

---

¹⁷⁹ ABTL. 3.2.5 0-8 -012 „Tirol” 45.-47.

¹⁸⁰ ABTL. 3.2.5 0-8 -012 „Tirol” 44.

¹⁸¹ ABTL. 3.2.5 0-8 -012 „Tirol” 64.

¹⁸² ABTL. 3.2.5 0-8 -012 „Tirol” 81.

Zákó András és Radnóczy Antal elsőként vették fel a kapcsolatot a washingtoni katonai vezetéssel és felkészült, bevethető katonai egységeket állomásoztatva a magyar-osztrák határon várták a bevetési parancsot. Mint az azonban ismert, az Amerikai Egyesült Államok ebben a világpolitikát döntően befolyásolni képes történelmi szituációban számos kecsegtető ígéret és hitegetés után kihátrált az élet-halál harcát vívó Magyarország mögül, és magára hagyta a magyar szabadság ügyét és annak képviselőit. Az MHBK intervenciós alakulata, melynek vezetőjévé a Pentagon Paavo Kairinen ezredest jelölte ki, sohasem került bevetésre.¹⁸³

Végző értékelésként elmondható, hogy politikai inaktívása, és rendkívül mérsékelt közéleti szerepvállalása ellenére az MHBK egyike volt a legsikeresebb külföldi magyar szervezeteknek, amely üres politikai frázisok, semmibe ívelő ülésezések és gyűlések helyett jól szervezett, ütőképes fegyveres erővel állt készen szembeszállni az anyaországot megszállva tartó szovjet hadsereggel és az azt kiszolgáló illegitim kommunista politikai vezetéssel. Természetesen hibáktól, kisszerű, önös érdekektől az MHBK története sem volt mentes, de az elüldözött magyarokért tett elvülhetetlen szolgálatainak és érdemeinek értékéből sem ez, sem pedig a számos belső és külső viszály nem von le semmit.

E rövid tanulmányt az MHBK bátor tagjai emlékének ajánlom.

Bibliográfia:

Borbándi Gyula: A magyar emigráció életrajza 1945-1985. Hága, 2006.

Farkas Ferenc: Az altöttingi országgyűlés. München, 1969.

Farkas Ferenc: Tatárhágó visszanez. Buenos Aires, 1952.

Radnóczy Antal: A magyar katonai emigráció története, 1945-1990. Hadtörténelmi Közlemények 111. évf. (1998) 3. sz. 728-744.

Zsitnyányi Ildikó: Egy „titkos háború” természete. A Magyar Harcosok Bajtársi Közössége ellen lefolytatott internálási és büntetőeljárás gyakorlat. Hadtörténelmi Közlemények 115. évf. (2002) 4. sz.

---

¹⁸³ Radnóczy: im. 738.